

A „mindenki hadtudománya” október 3-ai rendezvényéről

A Magyar Hadtudományi Társaság Intéző Bizottsága úgy döntött, hogy a „mindenki hadtudománya” előadás-sorozat ez évi őszi témáit a NATO-jubileumoknak szenteli, a Szövetség megalakulása 70. és hazánk NATO-tagsága 20. évfordulójának.

Az elhatározásnak megfelelően szeptember 12-én Tömböl László, a Társaság korábbi elnöke adott tájékoztatást az Észak-atlanti Szerződés Szervezete létrehozásának körülményeiről, október 3-án pedig Nagy László, a Társaság örökös tagja tartott előadást a NATO szerepvállalásáról a Jugoszláv válság-sorozat kezelésében. Jelen tájékoztatás ez utóbbi rendezvényről szól.

Az előadó bevezetőjében elmondta, hogy a békefenntartó műveletekben és általában a válságkezelésben a Szövetség a hidegháború évtizedei alatt egyáltalán nem vállalt szerepet. A békefenntartás – már amikor sor kerülhetett rá – az Egyesült Nemzetek Szervezetének kizárólagos hatáskörébe tartozott. Viszont a NATO 1991 novemberében elfogadott stratégiai koncepciója nagyon egyértelműen tartalmazta a szélesebb értelemben vett válságkezelés funkcióinak felvállalását (a kollektív védelem mint alaprendeltetés megtartása mellett).

A továbbiakban Nagy László két sarkalatos megállapítás köré építette mondanivalóját:

1. A jugoszláv válság vagy inkább válságsorozat kiváló gyakorlóterepnek bizonyult ahhoz, hogy a Szövetség elsajátítsa az újfajta funkció módszertanát.

2. A jugoszláviai válságok idején teljesen új munkamegosztás alakult ki az ENSZ és a NATO között. A munkamegosztás alapját természetesen a stratégiai koncepció képezte. Az abban lefektetett alapelvek továbbfejlesztéseként az Észak-atlanti Tanács 1992-ben döntést hozott arról, hogy felajánlja a Szövetség eszközeit az ENSZ Biztonsági Tanácsa határozatainak betartatásához. Ugyanis már a jugoszláviai események korai szakaszában egyértelművé vált, hogy itt nem lehet szó hagyományos békefenntartásról, erősebb – kényszerítő erejű – eszközök pedig nem állnak a Biztonsági Tanács rendelkezésére.

Tanúi lehettünk annak, hogy a BT határozatot hozott a Jugoszláviába irányuló fegyverszállítások tilalmáról, amelynek ellenőrzését, később pedig betartatását a NATO-ra és az akkor még létezett Nyugat-európai Unióra bízta. A válság egy későbbi szakaszában a BT légtérhasználati tilalmat rendelt el Bosznia-Hercegovina felett, hogy megakadályozza a Jugoszláv Néphadsereg (JNA) légierejének beavatkozását, a szerb szabadcsapatoknak nyújtott támogatását. Az ellenőrzést AWACS gépek végezték. Az ellenőrzés eredménye egyértelmű volt: a JNA nem tartja be a tilalmat Bosznia egén. A BT következő határozata elrendelte a tilalom kikényszerítését. 1994 februárjában NATO-gépek lelőttek négy jugoszláv vadászgépet, ettől az időponttól kezdve a JNA betartotta a tilalmat. A szárazföldi műveletek azonban folytatódtak, 1995 augusztusában a szerbek támadásba lendültek, hogy előnyösebb helyzetből folytathassák a háromoldalú (szerb-horvát-bosnyák) béketárgyalásokat. A támadás megállítása érdekében a NATO gépei ezúttal bombatámadásokat intéztek szerb vezetési pontok, katonai csoportosítások stb. ellen. 1995 novemberében megszületett a Dayton-i béke.

A Koszovóban 1998 végére kialakult helyzet újabb szintet hozott a Szövetség szerepvállalásában. A lakóhelyükről elűldözött koszovói albánok többszázézes tömege humanitárius katasztrófát vetített előre, a környező államok (Macedónia, Albánia, Montenegró) destabilizálódását, esetleg konfliktusba sodródását. A Biztonsági Tanács ismételt határozatokban szólította fel a belgrádi vezetést az etnikai tisztogatás leállítására és a menekültek visszatérésének lehetővé tételére. Mindhiába. A NATO két rossz közül a kisebbiket választotta: légicsapásokat mért Jugoszláviára, hogy rákényszerítse a BT-határozatok betartására. (Tette mindezt Oroszország és Kína határozott tiltakozása ellenére.)

Végül Belgrád eleget tett a követelésnek – tipikus békekikényszerítés (peace-enforcement) történt. A nemzetközi jogi szakértők azonban mindmáig nem tudják eldönteni, mennyire volt legitim a NATO fellépése. Ugyanakkor kevesen vitatják, hogy a lépés indokolt volt.

Egyébként pedig – mondta az előadó – most van a Koszovó kapcsán történt beavatkozás huszadik évfordulója is, bár ezt kevéssé szoktuk számon tartani.

Az előadás után Nagy Lászlónak a több mint ötven fős hallgatóság által feltett jónéhány kérdésre kellett válaszolnia, többségük a koszovói „incidenssel” volt kapcsolatban.

Budapest, 2019. október

